

Sygn. akt *XXVIII C 11359/21*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **9 listopada 2023 roku**

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia del. Michał Maj

Protokolant: Julia Kraszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu **9 listopada 2023 roku** w Warszawie

sprawy z powództwa **A. R.**

przeciwko (...) **Bank (...)** z siedzibą w W.

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego na rzecz powoda:

a. kwotę **1.563.473,83 zł (milion pięćset sześćdziesiąt trzy tysiące czterysta siedemdziesiąt trzy złote 83/100)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia **29 kwietnia 2023 roku** do dnia **7 listopada 2023 roku**,

b. kwotę **126.184,95 CHF (sto dwadzieścia sześć tysięcy sto osiemdziesiąt cztery franki szwajcarskie 95/100)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia **29 kwietnia 2023 roku** do dnia **7 listopada 2023 roku**,

z tym że spełnienie tych świadczeń powinno nastąpić za jednoczesnym zaoferowaniem przez powoda pozwanemu kwoty **1.078.432,11 zł (milion siedemdziesiąt osiem tysięcy czterysta trzydzieści dwa złote 11/100)** albo zabezpieczeniem roszczenia pozwanego o zapłatę tej kwoty,

2. oddala powództwo w pozostałej części,

3. zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od pozwanego na rzecz powoda kwotę **16.017 zł (szesnaście tysięcy siedemnaście złotych)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

Sygn. akt *XXVIII C 11359/21*

UZASADNIENIE

Strona powodowa (dalej także jako: kredytobiorca, konsument) wniosła o zasądzenie od pozwanego kwot 389.090,41 zł, 126.184,95 CHF i 1.174.383,42 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Pozwany wniosł o oddalenie powództwa.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 24.08.2005 r. została zawarta umowa kredytu nr (...), na podstawie której (...) Bank (...) S.A. w W. (poprzednik prawny pozwanego) udzielił stronie powodowej kredytu w kwocie 187.023 CHF (§ 1 ust. 1 zdanie pierwsze) przeznaczonego na zakup lokalu mieszkalnego położonego w W. przy ul. (...) (§ 1 ust. 2), na okres od dnia

24.08.2005 r. do dnia 6.08.2035 r. (§ 1 ust. 4). Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej, w która w dniu podpisania umowy wynosiła 2,45% w stosunku rocznym (§ 5 ust. 1).

W przypadku gdyby wypłacona kwota nie pokryła w całości zobowiązania kredytobiorcy wynikającego z celu wskazanego w § 1 ust. 2, kredytobiorca zobowiązany był do pokrycia ze środków własnych różnicy pomiędzy kwotą wypłaconego kredytu a kwotą niezbędną do całkowitej spłaty kredytu, o którym mowa w § 1 ust. 2 (§ 1 ust. 11).

Umowa przewidywała ponadto, że kwota kredytu określona w CHF zostanie przeliczona na złote według kursu kupna CHF zgodnie z „Tabelą kursów dla operacji bezgotówkowych w (...) S.A. obowiązującą w dniu uruchomienia kredytu (§ 1 ust. 1 zdanie drugie), kwoty rat wyrażone są w CHF a spłacane po ich przeliczeniu na złote po kursie sprzedaży zgodnie z tabelą kursów walut dla operacji bezgotówkowych w dniu spłaty raty (§ 3 ust. 3).

Dowód: umowa – k. 27-29.

W dniu 24.08.2005 r. strona powodowa podpisała oświadczenie o następującej treści: „Oświadczam niniejszym, iż znane jest mi ryzyko wynikające ze zmiany kursu waluty obcej w stosunku do złotych polskich, w której wyrażona jest kwota kredytu. O istnieniu tego ryzyka zostałem(-am) poinformowany(a) w trakcie procedury udzielania kredytu przez doradcę kredytowego / pracownika Banku.* Kwota kredytu udzielonego w dniu 24.08.2005 r. w wysokości 187.023 CHF, zostanie przeliczona na złote polskie według kursu kupna z dnia uruchomienia kredytu. W przypadku wzrostu kursu waluty CHF w stosunku do złotych polskich, nastąpi odpowiedni wzrost mojego zadłużenia wobec Banku z tytułu zaciągniętego kredytu, co może spowodować, że ustanowione prawne zabezpieczenie stanie się niewystarczające a moja zdolność do obsługi zadłużenia ulegnie pogorszeniu. Powyższe może skutkować konsekwencjami wynikającymi z umowy o kredyt.”

Dowód: oświadczenie – k. 154.

Zawarcie powyższej umowy zostało poprzedzone złożeniem przez stronę powodową zaakceptowanego przez bank wniosku o udzielenie kredytu w kwocie 462.503 zł, w walucie CHF. We wniosku wskazano, że powód nie prowadzi działalności gospodarczej, posiada wykształcenie wyższe i jest zatrudniony na stanowisku dyrektora w spółce akcyjnej.

Dowód: wniosek – k. 142-143, decyzja – k. 145.

W dniu 29.08.2006 r. została zawarta umowa kredytu nr (...), , na podstawie której (...) Bank (...) S.A. w W. (poprzednik prawny pozwanego) udzielił stronie powodowej kredytu. Umowa kredytu zawierała postanowienia o następującej treści.

Przeznaczenie kredytu: zakup i wyposażenie nieruchomości (§ 1 ust. 1). Przedmiot kredytowania: lokal mieszkalny (§ 1 ust. 2) położony w W. przy ul. (...) (§ 1 ust. 5).

Kwota i waluta kredytu: 335.605 CHF. W przypadku kredytu udzielonego w walucie obcej CHF/EUR/USD kwota kredytu zostanie wypłacona w złotych wg kursu kupna danej waluty zgodnie z obowiązującą w banku w dniu uruchomienia kredytu/transzy kredytu tabelą kursową walut dla produktów hipotecznych w (...) Bank (...) Spółka Akcyjna (§ 2 ust. 1).

Okres kredytowania: od 29.08.2006 r. do 18.08.2036r. (§ 2 ust. 2).

Oprocentowanie kredytu zmienne na dzień podpisania umowy: 2,5 % (§ 2 ust. 3).

Zmiana stopy procentowej nie stanowi zmiany warunków umowy kredytu i może nastąpić w przypadku kredytu udzielonego w CHF/EUR/USD: a) zmiany stopy referencyjnej określonej dla danej waluty lub b) zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju (lub w krajach zrzeszonych w Unii Europejskiej), którego walutą jest waluta kredytu, c) nałożenia na bank, przez przepisy prawa powszechnie obowiązującego,

obowiązku tworzenia/odprowadzania/utrzymywania szczególnych rezerw, funduszy specjalnych, depozytów lub opłat wynikających z udzielenia przez bank kredytu (§ 9 ust. 2 pkt 2).

W przypadku kredytu udzielonego w CHF/EUR/USD kapitał, odsetki oraz inne zobowiązania z tytułu kredytu, poza wymienionymi w § 3 ust. 1 umowy wyrażone w walucie obcej spłacane będą w złotych jako równowartość kwoty podanej (w walucie) przeliczonej: 1) wg kursu sprzedaży waluty zgodnie z obowiązującą w banku w dniu spłaty zobowiązania określonym w harmonogramie, o którym mowa w ust. 1 powyżej, tabelą kursów walut dla produktów hipotecznych w (...) Bank (...) S.A. w przypadku wpłat dokonanych przed tym terminem lub w tym terminie, 2) wg kursu sprzedaży waluty zgodnie z obowiązującą w banku w dniu wpływu środków na rachunek wskazany w § 2 ust. 15 umowy tabelą kursów walut dla produktów hipotecznych w (...) Bank (...) S.A. w przypadku wpłat dokonanych po dniu określonym w harmonogramie, o którym mowa w ust. 1 powyżej (§ 10 ust. 4).

Kredytobiorca oświadcza, iż znane jest mu ryzyko wynikające ze zmiany kursu waluty obcej w stosunku do złotych polskich w przypadku gdy umowa kredytu dotyczy kredytu udzielonego w walucie obcej, w której wyrażona jest waluta kredytu. O istnieniu tego ryzyka został poinformowany w trakcie procedury udzielania kredytu przez pracownika lub przedstawiciela banku. W przypadku wzrostu kursu waluty kredytu do złotych polskich, nastąpi odpowiedni wzrost jego zadłużenia wobec banku z tytułu zaciągniętego kredytu, co może spowodować, że ustanowione prawne zabezpieczenie okaże się niewystarczające, a zdolność kredytobiorcy do obsługi zadłużenia ulegnie pogorszeniu. Powyższe może skutkować konsekwencjami wynikającymi z § 15 ust. 1 umowy (§ 16 ust. 8).

Dowód: umowa – k. 30-35.

W dniu 22.08.2006 r. strona powodowa podpisała oświadczenie o następującej treści: „Oświadczam niniejszym, iż znane jest mi ryzyko wynikające ze zmiany kursu waluty obcej w stosunku do złotych polskich, w której wyrażona jest kwota kredytu. O istnieniu tego ryzyka zostałem(-am) poinformowany(a) w trakcie procedury udzielania kredytu przez doradcę kredytowego / pracownika Banku.* Kwota kredytu udzielonego w dniu 29.08.2006 r. w wysokości 335.605 CHF, zostanie przeliczona na złote polskie według kursu kupna z dnia uruchomienia kredytu. W przypadku wzrostu kursu waluty CHF w stosunku do złotych polskich, nastąpi odpowiedni wzrost mojego zadłużenia wobec Banku z tytułu zaciągniętego kredytu, co może spowodować, że ustanowione prawne zabezpieczenie stanie się niewystarczające a moja zdolność do obsługi zadłużenia ulegnie pogorszeniu. Powyższe może skutkować konsekwencjami wynikającymi z umowy o kredyt.”

Dowód: oświadczenie – k. 172.

Kredyt nr (...) z dnia 24.08.2005 r. został uruchomiony kwotą łącznie 452.273,95 zł. Strona powodowa uiściła wobec pozwanego łącznie kwotę 389.090,41 zł, 126.184,95 CHF tytułem spłaty rat kredytu w okresie od dnia 6.10.2005 r. do dnia 21.09.2018 r.

Kredyt nr (...) z dnia 29.08.2006 r. został uruchomiony kwotą łącznie 626.158,16 zł. Strona powodowa uiściła wobec pozwanego łącznie kwotę 1.174.383,42 zł tytułem spłaty rat kredytu w okresie od dnia 30.08.2006 r. do dnia 27.06.2014 r.

Dowód: zaświadczenie – k. 38-56.

Zawarcie powyższej umowy zostało poprzedzone złożeniem przez stronę powodową zaakceptowanego przez bank wniosku o udzielenie kredytu w kwocie 877.850 zł, w walucie CHF. We wniosku wskazano, że powód nie prowadzi działalności gospodarczej, posiada wykształcenie wyższe i jest zatrudniony na stanowisku dyrektora w spółce akcyjnej.

Dowód: wniosek – k. 156-157, decyzja – k. 159.

W dacie zawarcia powyższych umów obowiązywał Regulamin Kredytu Mieszkaniowego w (...) Bank (...) Spółka Akcyjna zawierający postanowienia o następującej treści.

Kredyt udzielany jest w złotych lub w EURO/USD/CHF (§ 6 ust. 1).

W przypadku kredytu udzielonego w walutach obcych kredytobiorca zobowiązuje się do pokrycia ewentualnej różnicy pomiędzy kwotą kredytu przeliczoną na złote po kursie kupna z dnia zawarcia umowy zgodnie z tabelą kursową dla walut dla operacji bezgotówkowych obowiązującej w banku a kwotą kredytu przeliczoną na złote po kursie kupna z dnia uruchomienia kredytu zgodnie z powyższą tabelą (§ 9 ust. 7).

Dla kredytów denominowanych w EURO/USD/CHF oprocentowanie może ulec zmianie w przypadku zmiany stopy referencyjnej określonej dla danej waluty oraz zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju (lub w krajach zrzeszonych w Unii Europejskiej), którego waluta jest podstawą denominacji (§ 11 ust. 3)

Dowód: regulamin – k. 150-152, 168-170.

Na rozprawie w dniu 7.11.2023 r. pełnomocnik pozwanego złożył stronie powodowej oświadczenie, że korzysta z prawa zatrzymania do czasu zaoferowania przez stronę powodową świadczenia wzajemnego banku w kwocie 1.078.432,11 zł tytułem wypłaconego i wykorzystanego kapitału kredytu albo zabezpieczenia roszczenia o jego zwrot.

Dowód: protokół rozprawy - k. 200.

Powód zaciągnął kredyty w celu uzyskania środków na zakup lokali mieszkalnych przeznaczonych na zaspokojenie swoich potrzeb mieszkaniowych. Nieruchomości te nie były wykorzystywane do prowadzenia działalności gospodarczej. Powód wynajmował lokale w latach 2010-2018, ale w datach zawarcia umów kredytu powód nie planował wynajmowania lokali. Powód nie negocjował postanowień umów kredytu dotyczących powiązania z kursem waluty obcej i sposobu przeliczeń kursowych. Przed zawarciem umów przedstawiciel banku nie powiedział powodowi, w jaki sposób jest tworzona tabela kursowa banku, jak jest ustalana wysokość spreadu obciążającego kredytobiorcę, w jaki dokładnie sposób ryzyko kursowe związane z kredytem przekłada się na wysokość rat i zadłużenia kredytobiorcy, nie przedstawił historycznego wykresu kursu CHF/PLN, nie przedstawił symulacji obrazującej wpływ zmian kursu CHF/PLN na wysokość rat kredytu i zadłużenie wyliczane w PLN. W czasie zawierania umów kredytu powód nie miał dochodów ani oszczędności w CHF. Powód zorientował się, że zawarte przez niego umowy zawierają niedozwolone postanowienia umowne w 2021 r., a od dnia wniesienia pozwu zna, rozumie i akceptuje skutki stwierdzenia nieważności umów oraz nie zgadza się na utrzymanie w mocy zawartych w umowach niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: przesłuchanie powoda – k. 199-200.

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły wymienione dokumenty, których treść ani autentyczność nie była kwestionowana przez strony, oraz zeznania strony powodowej, które były spójne, logiczne, konsekwentne i pobawione sprzeczności oraz znajdowały potwierdzenie w pozostałych dowodach. Powyższe dowody były wystarczające dla oceny stanowisk i żądań stron, a pozostałe dowody nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Dowód z zeznań świadka A. S. zgłoszony przez pozwanego bank został pominięty, gdyż świadek nie brał udziału w procesie kredytowym dotyczącym umowy, której dotyczy niniejsza sprawa, a zatem nie był w stanie przedstawić faktów dotyczących okoliczności zawarcia tej umowy, natomiast ogólne informacje dotyczące zawierania podobnych umów oraz funkcjonowania pozwanego banku nie miały istotnego znaczenia.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne.

Sąd uznał, że obie umowy kredytu zawarte przez strony zawierają niedozwolone postanowienia umowne, a w rezultacie tego są nieważne i w konsekwencji pozwany powinien zwrócić powodowi świadczenia spełnione na podstawie tych

umów. Tym samym dalsze spostrzeżenia co do zasady dotyczą obu umów kredytu, a w związku z tym określenia „umowa” odnoszą się do obu umów, o ile w danym wypadku nie wskazano inaczej.

Status konsumenta.

Dowody przeprowadzone w sprawie nie budzą wątpliwości co do tego, że umowa kredytu wiąże się z działalnością gospodarczą pozwanego, a zarazem brak jest takiego związku w przypadku kredytobiorcy, a zatem należy go uznać za konsumenta (art. 22¹ k.c.).

Oceny tej nie zmienia fakt wynajęcia nieruchomości nabytej za środki pochodzące z kredytu już po zawarciu umowy kredytu. Mianowicie chwilą decydującą o uznaniu określonej osoby fizycznej jako konsumenta, jest chwila dokonywania czynności prawnej,¹ a zatem skoro brak jest dowodu na okoliczność, aby kredytobiorca już od samego początku zamierzał wynajmować nieruchomość, to fakt późniejszego zawarcia umowy najmu pozostaje bez znaczenia. Co więcej, brak jest dowodu także na okoliczność, aby kredytobiorca wynajmował także inne nieruchomości lub prowadził działalność gospodarczą z zakresu wynajmu nieruchomości. W końcu wynajem jednej nieruchomości nie stanowi samo w sobie działalności gospodarczej, gdyż wprowadzie ma na celu osiągnięcie zysku, ale nie wiąże się ze zorganizowaniem działalności w sposób charakterystyczny dla obrotu gospodarczego.

Indywidualne uzgodnienia.

Ciężar dowodu, że postanowienia umowy wprowadzające powiązanie kredytu z kursem CHF i określające sposób przeliczeń kursowych zostały indywidualnie uzgodnione, spoczywał na banku (art. 385¹ § 4 k.c.), który temu ciężarowi nie sprostał - nie można bowiem uznać „wyboru waluty” kredytu przez konsumenta za negocjacje, skoro sprowadza się to jedynie do zatwierdzenia jednej z kilku możliwości oferowanych przez bank, zaś sam sposób przeliczania kursów walut był ustalany jednostronnie przez bank. Jeśli chodzi o postanowienia regulaminu, to z samej swojej istoty w ogóle nie mogły one podlegać negocjacjom.

Sama kwota kredytu (w CHF) nie była uzgodniona indywidualnie, ponieważ ustalenia określonej kwoty franków szwajcarskich dokonał pozwany bank – kredytobiorca we wniosku kredytowym wskazał określoną kwotę w PLN, natomiast bank dokonał jej przeliczenia na CHF według swojej tabeli kursowej, a zatem bez uzgodnienia z konsumentem – podanie kwoty kredytu w walucie obcej było konieczne z uwagi na konstrukcję kredytu denominowanego i nie wynikało z woli konsumenta, którego celem było uzyskanie środków w PLN, skoro miały one być przeznaczone na realizację celu mieszkaniowego w Polsce. Rzeczywisty brak wynegocjowania przez konsumenta kwoty kredytu jest wręcz oczywisty, kiedy wziąć pod uwagę fakt, że we wniosku kredytowym kredytobiorca wskazał potrzebną mu kwotę PLN, a po zawarciu umowy bank wypłacił mu kwotę PLN, jednak w innej wysokości (wynikającej z zastosowanego kursu przeliczeniowego).

Klauzula ryzyka kursowego.

Klauzula ryzyka kursowego (§ 1 ust. 1 zdanie pierwsze umowy z dnia 24.08.2005 r. i § 2 ust. 1 zdanie pierwsze umowy z dnia 29.08.2006 r.) określał główne świadczenie umowy kredytu, lecz nie został sformułowany w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.), ponieważ analiza treści umowy i okoliczności jej zawarcia nie pozwala na stwierdzenie, że kredytobiorca został należycie poinformowany o konsekwencjach ryzyka kursowego związanego z umową. Informacja ta powinna jednoznacznie wskazywać na to, że ryzyko kursowe jest nieograniczone i obejmować realne przykłady obrazujące charakter tego ryzyka i jego potencjalne skutki, w tym w szczególności historyczny wykres kursu CHF/PLN za okres co najmniej kilkunastu lat i symulację wpływu wzrostu tego kursu o co najmniej kilkadziesiąt procent na wysokość rat kredytu i zadłużenia kredytobiorcy liczone w PLN. Tymczasem informacje udzielone przez pozwanego bank tych wymogów nie spełniały. Wobec tego należało uznać, że klauzula ryzyka kursowego kształtuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.), skoro pomimo

nieuzyskania stosownych informacji konsument, który nie miał dochodów ani oszczędności w CHF, został obciążony nielimitowanym ryzykiem zmiany kursu tej waluty, przed którym nie był w stanie zabezpieczyć się w żaden sposób.

Klauzula ryzyka kursowego w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej określa samą kwotę kredytu, czyli najistotniejsze postanowienie umowy kredytu. A zatem nie ma w ogóle możliwości, aby „luka” powstała po tej klauzuli mogła zostać uzupełniona przepisem prawa krajowego.

Klauzule przeliczeniowe.

Klauzule przeliczeniowe (§ 1 ust. 1 zdanie drugie i § 3 ust. 3 umowy z dnia 24.08.2005 r. i § 2 ust. 1 zdanie drugie i § 10 ust. 4 umowy z dnia 29.08.2006 r.) nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.), tj. prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG), ponieważ ich treść nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób pozwany bank ustala kurs CHF dla celu wykonania umowy kredytu, a także kształtują one prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). W oparciu o te postanowienia kredytobiorca został obciążony koniecznością pokrywania kosztów spreadu, pomimo że koszty te nie odpowiadały żadnej usłudze świadczonej przez bank na rzecz klienta, a w umowie brak jest jednoznacznej informacji o tym, że konsument ponosi takie koszty, jaka jest ich wysokość i z czego one wynikają. Ponadto klauzule przeliczeniowe dawały pozwanemu bankowi całkowitą swobodę w sposobie kształtowania wysokości kursu waluty obcej, ponieważ postanowienia umowy w żaden sposób nie precyzowały, w oparciu o jakie zasady kurs waluty obcej miał być ustalany przez bank, a zatem bank mógł ustalić ten kurs na dowolnym poziomie. W rezultacie bank w oparciu o klauzule przeliczeniowe uzyskał rzeczywistą możliwość dowolnego kształtowania wysokości świadczeń kredytobiorcy, co jest w oczywisty sposób sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta.

Należy przy tym zwrócić uwagę, że konstrukcja kredytu denominowanego determinowała to, że zakres swobody banku w kształtowaniu praw i obowiązków stron był jeszcze dalej idący aniżeli przy kredycie indeksowanym. Mianowicie w kredycie indeksowanym kwota kredytu była od początku podana w PLN, a zatem umowa przewidywała wprost wysokość świadczenia, które ma spełnić bank. Natomiast z uwagi na fakt, że w kredycie denominowanym kwota kredytu była wskazana w CHF, a jej wypłata była dokonywana w PLN po dokonaniu przeliczenia przez bank, oznaczało to, że w tego rodzaju kredycie bank decyduje nie tylko o wysokości świadczeń spełnianych przez kredytobiorcę, ale także o wysokości świadczenia spełnianego przez siebie.

Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.² Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania umowy, wieloletnie wykonywanie umowy przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń, faktyczny sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany regulaminu pozwanego banku, późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw) czy kwestia ewentualnego zawarcia przez strony aneksu do umowy kredytu upoważniającego kredytobiorcę do spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. Dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych nie miało znaczenia, że wybór kredytu powiązanego z kursem waluty obcej pozwalał kredytobiorcy na skorzystanie z niższego oprocentowania (LIBOR CHF).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, zatem brak jest podstaw do modyfikacji tych postanowień lub uznania, że nie wiążą one konsumenta jedynie w pewnym zakresie ani uzupełnienia powstałej po tych postanowieniach „luki” jakkolwiek treścią, w tym w szczególności przepisami prawa krajowego. Odmienne zapatrywanie byłoby sprzeczne z brzmieniem oraz celem przepisów art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.³ Przede wszystkim zaś uzupełnienie umowy przepisem prawa krajowego nie może mieć miejsca w sytuacji, w której usunięcie z umowy nieuczciwego warunku prowadzi do jej nieważności, która jest akceptowana przez konsumenta,⁴ zaś w niniejszej sprawie kredytobiorca nie zgodził się na obowiązywanie umowy z nieuczciwymi warunkami ani na uzupełnienie jej treści przepisem prawa krajowego, natomiast wyraził zgodę na stwierdzenie

nieważności umowy, będąc świadomym wynikających z tego konsekwencji. Co więcej, przepisem krajowym służącym uzupełnieniu treści umowy nie mógłby być art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24.01.2009 r., ponieważ jest on przepisem prawa krajowego o charakterze ogólnym, który nie ma zastosowania konkretnie do umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem⁵, a ponadto ma on zastosowanie tylko „jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej” (art. 358 § 1 k.c.), a zatem nie dotyczy on zobowiązań wynikających z umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, w której jedynie kwota kredytu została wyrażona w walucie polskiej, natomiast wszystkie zobowiązania (wyplata kredytu przez bank i spłata rat kredytowych przez kredytobiorcę) zostały oznaczone w walucie polskiej.

Klauzule przeliczeniowe określają świadczenia główne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ nie tylko samo powiązanie kredytu z walutą obcą, ale również sposób dokonywania przeliczeń kursowych koniecznych do realizacji takiej umowy określają samą istotę umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Uznanie tych klauzul za niedozwolone postanowienia umowne skutkuje nieważnością całej umowy kredytu⁶ (art. 58 § 1 k.c.), ponieważ skoro określają one sposób wykonania umowy kredytu, to bez nich nie jest wiadomo, jak ta umowa ma być wykonywana, a zatem umowa ta po wyłączeniu z niej klauzul przeliczeniowych nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG).

Należy przy tym mieć na uwadze, że w przypadku kredytu denominowanego, który podlegał wypłacie tylko w PLN, skutek w postaci nieważności umowy wobec stwierdzenia abuzywności klauzuli przeliczeniowej dotyczącej wypłaty kredytu w złotych po kursie kupna banku jest jeszcze bardziej ewidentny aniżeli w przypadku innych umów kredytu powiązanych z walutą obcą. Skoro bowiem kwota kredytu była wyrażona w CHF, lecz wypłata kredytu była możliwa tylko w PLN, to wyłączenie z umowy regulującej sposób przeliczenia CHF na PLN dla celu wypłaty kredytu powoduje, że nie jest w ogóle możliwe ustalenie kwoty PLN, w której kredyt ma zostać wypłacony, a tym samym nie jest możliwe ustalenie treści podstawowego świadczenia banku, o którym mowa w art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe. Stanowisko to znajduje oparcie w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego, który wskazał, że „umowa jest umową kredytu denominowanego, w której określono kwotę kredytu w walucie obcej i przewidziano jednocześnie, że wypłata powinna nastąpić w złotych. Eliminacja klauzuli przeliczeniowej w takiej umowie sprawia, że nie wiadomo, jaką kwotę powinien wypłacić bank. Oznacza to, że brakuje niezbędnego elementu konstrukcyjnego stosunku prawnego i niemożliwe jest jego uzupełnienie.”⁷ Faktem jest, że w dawniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszczano możliwość utrzymania w mocy umowy kredytu denominowanego po stwierdzeniu bezskuteczności niedozwolonych klauzul przeliczeniowych przez uznanie, że kwotą kredytu nie jest kwota wskazana w umowie w CHF,⁸ lecz kwota faktycznie wypłacona przez bank w PLN, jednak zabieg ten de facto stanowi niedopuszczalną ingerencję Sądu w treść umowy kredytu wykraczającą poza ramy wynikające z art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, która została wprost wykluczona w aktualnym orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości.⁹

Klauzula zmiennego oprocentowania.

Postanowienie umowy dotyczące warunków zmiany oprocentowania (§ 9 ust. 2 pkt 2 umowy z dnia 29.08.2006 r.) i § 11 ust. 3 regulaminu) zostało sformułowane w sposób tak dalece niejasny i nieprecyzyjny, że w rzeczywistości nie jest możliwe stwierdzenie, jakie konkretnie okoliczności mają uzasadniać zmianę wysokości oprocentowania kredytu. Postanowienie nie wyjaśnia również, jaki konkretnie wpływ ma mieć zmiana wskazanych w nim parametrów na skalę zmiany wysokości oprocentowania. Przede wszystkim zaś postanowienie umowne oznacza w praktyce, że pozwany bank posiada pełną dowolność w zakresie określania wysokości oprocentowania kredytu i może je zmienić w każdej chwili i do dowolnej wysokości. W konsekwencji więc bank może określić wysokość świadczenia, które ma spełnić kredytobiorca. Tak daleko idące uprawnienie banku niewątpliwie mieści się w pojęciu ukształtowania praw i obowiązków sprzecznie z dobrymi obyczajami i w sposób oczywisty rażąco narusza interesy konsumenta.

W rezultacie klauzula zmiennego oprocentowania stanowi niedozwolone postanowienie umowne, które nie wiąże konsumenta. Jednocześnie, niedozwolonego charakteru nie posiada postanowienie umowy, przewidujące, że

oprocentowanie kredytu jest zmienne. W umowie kredytu, której oprocentowanie jest zmienne, powinny być określone warunki zmiany oprocentowania, co wynika wprost z art. 69 ust. 2 pkt 5 ustawy Prawo bankowe. Skoro jednak klauzula zmiennego oprocentowania nie obowiązuje (wskutek uznania jej za abuzywną), to prowadzi to do sytuacji, w której oprocentowanie jest zmienne, ale warunki zmiany oprocentowania nie są określone. Tym samym umowa ta jest wewnętrznie sprzeczna, a jej treść zawiera nienaprawialną wadę konstrukcyjną. Określenie zmiany oprocentowania stanowi świadczenie główne umowy, a jednocześnie element przedmiotowo istotny tej umowy, bez którego umowa nie może funkcjonować. Przede wszystkim zaś brak określenia warunków zmiany oprocentowania kredytu jest wprost sprzeczny z art. 69 ust. 2 pkt 5 i art. 76 pkt 1 ustawy Prawo bankowe. Tym samym umowa jako sprzeczna z ustawą w całości jest nieważna z mocy art. 58 § 1 k.c. Tożsame stanowisko zostało wyrażone już wcześniej w orzecznictwie.¹⁰

Bezwzględna nieważność umowy.

Brak jest podstaw do uznania umowy kredytu za bezwzględnie nieważną. Zawieranie umów kredytu powiązanych z walutą obcą (indeksowanych i denominowanych) jest i było dopuszczalne w świetle art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy. Treść umowy nie naruszała także zasady nominalizmu (art. 358 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23.01.2009 r.), ponieważ udzielenie przez bank kredytu w walucie obcej było możliwe w dacie zawarcia umowy. Jak wyjaśniono wcześniej, postanowienia umowne obciążające kredytobiorcę nieograniczonym ryzykiem kursowym oraz dające bankowi całkowitą swobodę w kształtowaniu kursu waluty obcej stanowią niedozwolone postanowienia umowne (art. 385¹ § 1 k.c.), co wyłącza możliwość uznania ich za sprzeczne z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) lub sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej (art. 353¹ k.c.).¹¹

Świadczenie nienależne.

Nieważność umowy kredytu ex tunc oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (condictio sine causa) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Natomiast fakt, że bankowi przysługuje wobec kredytobiorcy analogiczne roszczenie sam z siebie nie może uzasadniać oddalenia powództwa kredytobiorcy o zapłatę na podstawie art. 411 pkt 2 lub k.c.¹² Nie zachodzą także przesłanki do zastosowania art. 409 k.c. lub art. 5 k.c.

Strona powodowa uiściła wobec pozwanego łącznie kwoty 126.184,95 CHF i 1.563.473,83 zł tytułem spłaty rat kredytu w okresie objętym żądaniem pozwu, a zatem należność w tej wysokości należało zasądzić na rzecz strony powodowej od pozwanego.

Przedawnienie.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego przedawnia po upływie wynikającego z art. 118 k.c. terminu 6 lat na koniec roku kalendarzowego (10 lat co do roszczenia o zwrot świadczeń spełnionych przed dniem 9.07.2018 r., zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw). Termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu, która jest nieważna bądź zawiera niedozwolone postanowienia umowne rozpoczyna bieg z dniem, w którym konsument dowiedział się (lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się dowiedzieć) o tym, że umowa jest nieważna lub że zawiera niedozwolone postanowienia umowne.¹³, a z przeprowadzonych dowodów wynika, że miało to miejsce najwcześniej w 2021 r. Wobec tego w tym roku rozpoczął się bieg terminu przedawnienia (art. 120 § 1 k.c.) roszczenia kredytobiorcy o zapłatę, który nie upłynął jeszcze w dniu złożenia pozwu, kiedy to doszło do przerwania biegu tego terminu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Tym samym roszczenie strony powodowej nie jest przedawnione.

Odsetki.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego stanowi roszczenie bezterminowe, a zatem staje się wymagalne po wezwaniu do zapłaty (art. 455 k.c.). Wezwanie to nastąpiło z chwilą doręczenia pozwanemu odpisu pozwu, który zawierał precyzyjnie sformułowane żądanie, a w treści uzasadnienia pozwu wyraźnie powołano się na nieważność umowy wynikającą z zawarcia w niej niedozwolonych postanowień umownych. Treść pozwu nie pozostawiała zatem jakichkolwiek wątpliwości co do tego, że kredytobiorca nie zgadza się na utrzymanie w mocy niedozwolonych postanowień umownych, jest świadomy wszystkich konsekwencji związanych z nieważnością umowy i akceptuje je. Także w toku przesłuchania strona powodowa potwierdziła, że już w dacie wniesienia pozwu знаła, rozumiała i akceptowała wszystkie skutki nieważności tej umowy. Pozew został doręczony pozwanemu w dniu 14.04.2023 r., co oznacza, że pozwany powinien był spełnić świadczenie dochodzone pozwem w terminie 14 dni od tej daty, a zatem popadł w opóźnienie z dniem 29.04.2023 r. i od tej daty na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. zostały od niego zasądzone odsetki ustawowe za opóźnienie.

Zarzut zatrzymania.

Zarzut zatrzymania podniesiony przez pozwanego okazał się zasadny.

Podniesienie tego zarzutu co do zasady było możliwe w oparciu o art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c., ponieważ umowa kredytu jest umową wzajemną w rozumieniu art. 487 § 2 k.c.¹⁴, gdyż istota tej umowy sprowadza się do oddania przez bank środków pieniężnych do dyspozycji kredytobiorcy w zamian za świadczenie wzajemne w postaci zapłaty odsetek. Oba te świadczenia są zatem ekwiwalentne.

Zarzut zatrzymania został oparty na materialnoprawnym oświadczeniu o skorzystaniu z prawa zatrzymania, które zostało złożone przez pełnomocnika pozwanego posiadającego umocowanie do składania stosownych oświadczeń materialnoprawnych. Oświadczenie to dotarło do wiadomości kredytobiorcy (art. 61 § 1 k.c.). Oświadczenie o skorzystaniu z prawa potrącenia nie wymaga zachowania szczególnej formy. Oświadczenie to było stanowcze i jednoznaczne oraz obejmowało roszczenie pozwanego wobec strony powodowej o zwrot równowartości kwoty kapitału kredytu udostępnionego kredytobiorcy. Fakt, że pozwanemu na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. przysługuje to roszczenie nie budził wątpliwości i wynikał z przeprowadzonych dowodów, w tym w szczególności z umowy kredytu i zaświadczeń banku wskazujących na udostępnienie kapitału kredytu kredytobiorcy. Oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania nie było złożone z zastrzeżeniem warunku w rozumieniu art. 89 k.c. (czym innym jest natomiast ewentualny zarzut potrącenia). Przepisy art. 496 k.c. i art. 497 k.c. nie wymagają, aby roszczenie objęte prawem zatrzymania było wymagalne (inaczej niż w przypadku potrącenia – art. 498 § 1 k.c.), co jest logiczne, skoro zatrzymanie nie służy dochodzeniu ani realizacji roszczenia. Ponadto roszczenie pozwanego banku o zwrot równowartości kapitału kredytu nie było przedawnione w chwili składania oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania, ponieważ od chwili doręczenia pozwanemu pierwszego pisma, w którym strona powodowa powołała się na zawarte w umowie niedozwolone postanowienia umowne i wynikającą stąd nieważność umowy kredytu, nie upłynęły jeszcze 3 lata (art. 118 k.c.). Sąd nie dopatrył się także przyczyn uzasadniających uznanie skorzystania z prawa zatrzymania za nadużycie prawa podmiotowego (art. 5 k.c.), w tym w szczególności z tej przyczyny, że pozwany mógłby złożyć dalej idące oświadczenie o potrąceniu – sam fakt, że pozwany mógłby złożyć oświadczenie o potrąceniu (po uprzednim wezwaniu kredytobiorcy do zapłaty) nie stanowi wystarczającego argumentu pozwalającego na uznanie oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania za nadużycie prawa podmiotowego.

Podsumowując, oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania okazało się skuteczne, podobnie jak oparty na nim zarzut zatrzymania. Zarzut ten nie był spóźniony, skoro żaden przepis proceduralny nie zakreśla terminu na jego zgłoszenie (jak np. art. 203¹ § 2 k.p.c. co do zarzutu potrącenia). Złożenie zarzutu zatrzymania w sposób ewentualny jest dopuszczalne, podobnie jak zgłoszenie ewentualnego zarzutu potrącenia.

Skuteczne podniesienie przez pozwanego zarzutu zatrzymania skutkowało zawarciem w wyroku zastrzeżenia, że spełnienie świadczenia przez pozwanego powinno nastąpić za jednoczesnym zaofiarowaniem przez stronę powodową

pozwanemu kwoty stanowiącej równowartość kapitału kredytu albo zabezpieczeniem roszczenia pozwanego o zapłatę tej kwoty.

Skuteczne skorzystanie przez pozwanego z prawa zatrzymania wzajemnego świadczenia pieniężnego wyłączyło opóźnienie w spełnieniu tego świadczenia, co wykluczyło dochodzenie przez stronę powodową odsetek za okres późniejszy. Należy zauważyć, że „skorzystanie z prawa zatrzymania ma charakter konstytutywny i ze względu na brak regulacji szczególnej nie wywołuje skutku ex tunc, a jedynie skutki na przyszłość. Oznacza to, że podniesienie zarzutu zatrzymania nie anuluje stanu opóźnienia, który powstał przed złożeniem oświadczenia woli o skorzystaniu z tego prawa. Za ten okres (do chwili podniesienia zarzutu zatrzymania) odsetki za opóźnienie są należne.”¹⁵

Koszty procesu.

Stosownie do wyniku postępowania, pozwany został na podstawie art. 100 k.p.c. obciążony całymi kosztami procesu obejmującymi kwoty:

- 1.000 zł tytułem równowartości opłaty od pozwu,
- 17 zł tytułem równowartości opłaty skarbowej od pełnomocnictwa,
- 15.000 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w stawce wynikającej z § 2 pkt 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

ZARZĄDZENIE

(...)

1 vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9.02.2012 r., V ACa 96/12,

2 por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17,

3 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-290/18, D.,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...),

4 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 78,

5 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 - C-82/21, (...), pkt 76,

6 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18,

7 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.05.2022 r., II CSKP 650/22,

8 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.10.2019 r., IV CSK 309/18,

9 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 79, 83-84,

10 por. wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 29.10.2019 r., V Ca 403/19,

11 por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2022 r., III CZP 40/22,

12 por.:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,

- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

13 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., (...)i (...), C-698/18 i C-699/18,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., (...)i (...), C-224/19 i C-259/19,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22.04.2021 r., (...), C-485/19,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., (...), C-776/19 - C-782/19,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., (...), C-80/21 – C-82/21,

- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.01.2022 r., III CZP 61/22,

14 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.04.2011 r., IV CSK 422/10,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.03.2014 r., IV CSK 440/13,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.03.2017 r., II CSK 281/16,

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.02.2022 r., II CSKP 459/22,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,

- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 1.02.2023 r., I CSK 6309/22,

- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12.04.2023 r., I CSK 5111/22,

- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12.04.2023 r., I CSK 5424/22,

- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12.04.2023 r., I CSK 5447/22,

- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20.07.2023 r., I CSK 5939/22,

- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27.07.2023 r., I CSK 6145/22,

15 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31.05.2022 r., II CSKP 34/22.